

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

Gekomen om te zoeken wat verloren is

Luc. 15 : 1-7

Het verwondert ons, dat die Farizeeën en Schriftgeleerden erover mopperden, dat de Here Christus met tollenaars en zondaars omging en at. Of eigenlijk verwondert het ons ook weer niet, want zo waren die Farizeeën en Schriftgeleerden wel, dat waren ook verschrikkelijke mensen. Neen, dan gaat onze sympathie uit naar die tollenaars en zondaars. Ja, op een afstand. Maar die sympathie bekoelt wel wat als we zulke mensen in onze eigen omgeving tegenkomen. Die tollenaars waren een soort N.S.B.-ers en bij die zondaars zullen we moeten denken aan meisjes van lichte zeden, dieven enz. Ontwortelden. Op een afstand mogen wij deze mensen nog wel, en in boeken kan er roerend over geschreven worden en dan pinken we wel eens een traan weg en zijn bewogen. En we zijn ontroerd als broeder Rosenbrand vertelt van zoveel ellendigen en wortelden ook in onze eigen kring. En we staan achter dat werk. Ja, maar wat als we er vlak bij staan, vlak bij zulke mensen. Dan blijkt dat het gaat om mensen waar velen zich van afkeren, lelijk, geschonden, zondig, afstotelijk, verworden of wat ook. Mensen met neten en geslachtsziekten. Mensen, die in de kerk niet passen. En zie, zulke mensen had de Here geregeld om zich heen. In hun gelegenheden kwam Hij en in hun huizen at Hij. En als Hij dan nog eens bij nette meelevende kerkelijke mensen een maaltijd bijwoonde, dan bleek hij nergens ontzag voor te hebben, en niets en niemand te ontzien. Zie déze, je hoort het verachtelijke, ontvangst zondaars.

Maar we zijn toch allemaal zondaars? Ja, maar dat waren echte zondaren. Bekend is het verhaal van een vrouw die bij een opwekkingsbeweging op huilerige toon vertelde, dat ze zo'n last van haar zonden had. Ze voelde zich zo slecht. Toen zei de voorganger: ja, dat jij niet deugt had ik meteen al in de gaten toen je binnenkwam. Waarop de boetvaardige zondares begon te briesen van verontwaardiging. Natuurlijk was zij een zondares, maar toch in elk geval een keurige fatsoenlijke zondares. En in plaats van een pluim te krijgen vanwege haar schuldbesef werd er nu n.b. gedacht, dat ze een echte zondares was.

Zondaars en echte zondaars. Nette fatsoenlijke zondaars en echte gruwelijke zondaars. En wij vinden die Farizeeën en Schriftgeleerden vaak maar verschrikkelijke mensen, maar wat zich daar voordeed, dat was „alleen maar” dat ze een kerk geworden waren van nette mensen, natuurlijk wel van zondaren, maar van nette zondaren. Geen echte, gruwelijke, als N.S.B.-ers en hoeren, als dieven en homoseksuelen. Een kerk van nette mensen zijn ze heel gauw, waarvan het kenmerk niet zozeer is: zich verre houden van de zonde, maar zich verre houden van en zich vreemd houden van echte zondaars. Dat zijn mensen, die in de kerk niet passen, die in de kerk niet moesten en mochten voorkomen. En zich er vreemd van houden wil zeggen: geen band erkennen, zich ervoor generen en afschuiven. Dat is er geen van ons en dat is er geen vóór ons.

En zo krijgt de kerk steeds een rand van paria's, van verschovenen, die het ideaal verstoren. Hun zonde is niet, dat ze tegen onze goe-

de barmhartige God gezondigd hebben, maar dat zij 't ideaal van het nette Christen zijn verstoren. Dat lelijke geschondene, zondige afstotelijke vlak bij ons, naast ons. En men licht soms jaren en jaren later nog mensen, die nieuw in een gemeente inkomen en nergens van weten, in: die en die heeft dat gedaan, een echte zondaar geweest. Het gaat er dus niet om, dat over de zonde niet vermaand hoeft te worden, maar de Farizeeën staken naar zulken geen hand uit. De getekenden, aangewezen en nagewezen.

En Hij sprak deze gelijkenis tot hen: wie van U, die honderd schapen heeft en één ervan verliest, laat niet de negen en negentig in de wildernis achter en gaat het verlorene zoeken, totdat Hij het vindt. We zouden kunnen zeggen: daar had die man niet veel minder om. 1 procent wat is dat. Vooruit een schaap minder. Maar de Here vraagt: wie van U, die schapen heeft, redeneert zo. Maar één schaap? Straks als die man het gevonden heeft roept hij: ik heb mijn schaap gevonden, mijn schaap. Niet een schaap, maar mijn schaap. Het zoeken van „een” schaap, dat geef je nog vrij gauw op. Maar deze man wordt voortgedreven: zijn schaap ergens in de wildernis, belaagd door wilde dieren. In de volgende gelijkenis tekent de Here een vrouw, die wat geld kwijt is. Daar is hetzelfde: zo geld zoeken, als bijv. iemand zegt: hier moet wat geld verloren zijn, dat doen we nog wel een poosje. Maar als we zelf geld kwijt geraakt zijn, dan laat het ons niet met rust: dat was van ons en dat is van ons. Dan zoeken we alles af. Dat moeten we terug hebben. Zo is het hier: hij zal het terughebben. En als hij het vindt, dan zegt hij niet: vervelend schaap, maar zo moe als hij is, neemt hij het op zijn schouders en draagt het naar de kudde terug. Met blijdschap, zo'n last. En hij roept zijn vrienden en burens: kom toch eens: ik heb mijn schaap gevonden, dat verloren was.

Verloren. Daar maken wij nette kerkmensen van: verloren gegaan, af te schrijven, als verloren gegaan te beschouwen. Maar Jezus leert hier: verloren is wat anders dan verloren gegaan. Verloren, dat is verloren geraakt. En wie van U, die schapen heeft, zal dan niet zoeken en zoeken. **Mijn** schaap. Verloren gegaan is het pas als de Herder ophoudt met zoeken, als Hij het opgeeft, maar dat is niet zo gauw. Hij zoekt totdat hij het vindt. Wie van U... Dat is toch vanzelfsprekend. De Here kan althans niet anders.

De kerk is geen vergadering van nette mensen, die zich gedragen zoals het behoort. Anders waren er vandaag nog 99 schapen en morgen 98 en binnenkort geen kudde meer en geen schaap meer. Dit is de kerk, dat als er één wegraakt dat de Herder ontsteld zegt: waar is mijn schaap, dit mijn schaap. Zo was de Here bezig schapen op zijn schouders te tillen, met blijdschap, hoewel ze vuil en verkommerd waren. We zouden zeggen: met neten en geslachtsziekten, naam en eer verloren, met een onecht kind, voor het leven gewond misschien. De Here gaat ze na en zoekt ze op. Wel wég van de Herder, maar niet lós van de Herder. Wel afgedwaald, niet afgeschreven. Dat „mijn schaap” is Hem nog dieper in de

ziel geschreven dan enige aardse herder. Geen net schaap? Zijn er wel nette schapen? Niet in het patroon passend? Maar Hij heeft het gekocht, zijn bloed ervoor gegeven. Nog veel nette schapen over?

Ja, maar dit was van Hem, dan mag hij tollenaar geworden zijn of overspelig, of homoseksueel of dief. Hij gaat uit om het te zoeken en als Hij het vindt... Niet ieder schaap laat zich vinden, er zijn er ook, die Hem ontlopen, die zijn lokstem wel horen, maar er vandoor gaan, nog verder weg. Onverklaarbaar. Maar als Hij het vindt, tilt Hij het met blijdschap op zijn schouders. Blij met zo'n last, zo'n verfoefaaide last.

Die man roept zijn vrienden en burens. Om wat te zien? Een vuil schaap. Maar het is terug. En dan zegt de Here: Ik zeg U, dat er alzo blijdschap zal zijn in de hemel over één zondaar, die zich bekeert. De Farizeeën ergerden zich. Maar de hemel is er blij mee, zoals ze komen: met een verziekt lichaam misschien en met een verleden om van te kotsen. De vader en de engelen verheugen zich met de Here Christus, de Zoeker van het verlorene, die zich door de zonde niet laat tegenhouden en door de stank niet terugdrijven.

Mensen door de Farizeeën en Schriftgeleerden afgeschreven en als ze dan kwamen omdat de goede Herder niet kon afschrijven, dan schoof geen Farizeeër 'n eindje opzij, dat hij of zij naast hem kon komen zitten, dan liet hij niet meezingen uit zijn Psalmboek over de goede Herder. Dan groette hij niet en dan priemden zijn ogen zich in zijn rug: wat doet hij hier.

Er is in de hemel vreugde over één zondaar, die zich bekeert, meer dan over 99 rechtvaardigen. Dat is niet, zoals steeds meer mode wordt, dat de hemel zich verheugt over zondaren die hardnekkig blijven. Daarover zegt de Here: echtbrekers, homoseksuelen, dieven enz. zullen het koninkrijk Gods niet beërven. De Here zegt niet, dat Hij een zondaar nog liever heeft dan een kerkmens, zoals in romans nogal eens voorkomt, dat een onbekeerd blijvend zondaar er so wie so beter afkomt dan een kerkmens. Die herder laat die 99 ook niet in de steek, maar achter. Onder de zorg van een ander.

Maar de Here spreekt over 99 rechtvaardigen, die geen bekering nodig hebben. Die geen Herder nodig hebben, die hen zoekt, steeds weer. Die niet blij zijn met zo'n Herder, die zo bekommerd is om zijn schaap, die zo is voor die ander, maar: ook voor hen. Morgen mochten zij eens weer van die Herder afraken, verloren raken. En wat een vreugde te weten, dat Hij dan niet zegt: verloren gegaan. Maar dat Hij dan zoekt en zoekt, naar **mij, zijn** schaap.

Zij hadden niet zo'n Herder nodig, omdat ze geen échte zondaars waren, wier hoop helemaal hierop gevestigd is, dat die Herder gezegd heeft en zal zeggen: mijn schaap, je komt niet bij mij weg. Verloren geraakt dat kan nog, maar Ik kom je na, Ik zoek je en Ik breng je weer terug.

Zij verheugden zich niet, omdat ze niet hoorden hoe Hij hen lokte, verloren geraakt als ze waren. En hen dreigde het gevaar verloren te gaan, want ze liepen voor de Herder weg, steeds verder weg, hoe dichter Hij bij kwam. Ze mopperden: een mooie vergadering wordt de kerk zo. In plaats dat de lofzang opging: hij én ik: schapen van de goede Herder, die zoekt wat verloren is. Wat een Herder, die Jezus van Nazareth.

Op bezoek bij de kerk der Waldenzen in Italië

Gesprekken te Rome

(VI)

De dood van Paus Johannes XXIII trekt in de ganse wereld de aandacht en vele waardevolle woorden worden aan zijn nagedachtenis gewijd.

Het staat mij nog goed voor de geest, dat één mijner Italiaanse vrienden er aanvankelijk maar slecht over te spreken was, dat deze, zoals hij het noemde links gerichte paus — als industrieel behoorde hij zelf tot de Italiaanse liberalen — de pauselijke zetel ging bezetten.

Inderdaad zijn de vriendelijke gebaren van de Paus tegenover de Communistische leiders om een gesprek met hen mogelijk te maken, en met name ook de audiëntie verleend aan de zoon van Chroetstew, ook in Italië niet overall even gunstig beoordeeld. Niettemin kan men veilig stellen, dat deze paus als geen van zijn voorgangers uit deze eeuw, de harten van het eenvoudige Italiaanse volk had veroverd. Zelfs in Protestants Christelijke kring kan men allerwegen uiting horen geven aan een waardering voor zijn persoon en arbeid, waarvan tot dusver voor een Roomse kerkvorst geen sprake was. Wij moeten evenwel nuchter blijven. Het moge waar zijn, dat de meerderheid der kerkvaders, de bisschoppen, in concilie te Rome bijeen, het met het beleid van de gestorven paus eens was, het is evenzeer waar, dat de kardinalen, die straks de nieuwe paus gaan kiezen, bij alle waardering voor zijn persoon, een niet zo duidelijke instemming met de koers, die hij insloeg, aan de dag legden. Eer het tegendeel lijkt waarschijnlijk.

Bij alle waardering voor de vriendelijke, pastorale verschijning van deze paus, die het niet nodig vond, dat zijn dienaren altijd voor hem knielden, en die de Italiaanse moeders verzocht hun kleintjes een kus namens de paus te geven en van wie tal van andere soortgelijke verhalen van grote eenvoudigheid en hartelijkheid in omloop zijn, hebben wij ons erover verbaasd, dat met name aan protestantse zijde zo gemakkelijk werd heengelopen over dit simpele feit, dat Rome Rome blijft en zich niet bekeert van haar dwalingen.

Daarmee geeft men m.i. voor een goed deel eigen geloofsovertuiging prijs. Onze waardering voor deze paus als mens, als sociaal voelend mens, behoeft geen afbreuk te doen aan de principiële afwijzing van zijn hoogmoedig ambt.

Jongstleden zondag hoorde ik in een protestantse kerkdienst in het Nederlands Sanatorium te Davos de dominee zelfs God bidden om een leider voor de Roomse kerk, die de kinderen Gods weer tot eenheid zou kunnen brengen. Mijn vrouw en ook ik waren het hier allesbehalve mee eens en hebben dit beslist niet meegebeden.

Het „Eén is Uw Meester” wordt hier wel volkomen gerelativeerd. Maar we zullen het nu niet hebben over de gestorven Paus, Johannes XXIII, maar over het werk van Christus in de kerk der Waldenzen, waarvan we reeds het één en ander hebben meegedeeld en waarover we gaarne nog meer willen doorgeven aan onze lezers.

Overeenkomstig ons aanvankelijk plan konden we inderdaad onze thuisreis van ons tweede bezoek dit jaar aan de Nederlandse en thans ook aan de Franse Antillen via de Zuidelijke route over Rome leiden, via Lissabon, Madrid, Rome. We hebben gedurende de gehele overtocht over de Oceaan van Caracas in Venezuela heerlijk geslapen, zo goed zelfs, dat de steward ons kwam wekken, om ons te vragen, of wij trek hadden in ons ontbijt, alvorens in Lissabon te landen.

De dag na onze aankomst, een zaterdag, brachten wij reeds een bezoek aan het kerkkantoor van de CHIESA EVANGELICA VALDESE DI ROMA, aan de Via IV Novembre 107, gelegen naast de kerk, evenals de

woning van dominee Guido Mathieu, die ons vooraf voor een onderhoud in zijn woning ontving, waarna wij samen een gesprek hadden met de Moderateur van de Waldenzer kerken, die juist van een reis naar Amerika was teruggekeerd, waar hij op tal van plaatsen voor groepen van geëmigreerde leden van zijn kerken was opgetreden.

Dominee Mathieu ontving ons allerhartelijkst en sprak zijn grote waardering uit voor hetgeen door onze broeders en zusters als eerste bijdrage voor het kerkwerk in Italië reeds was bijeengebracht voor de dringend nodige restauratie van de „Casa Valdese” te Rio Marina. Wij deelden hem mee, dat wij gaarne onze verdere te ontvangen giften zouden willen bestemmen voor het door hem aangegeven doel van de voorbereiding van een derde vergaderplaats voor de gemeente te Rome, in de buitenwijken van deze stad.

Hij zou het echter zeer op prijs stellen, indien wij het reeds aanwezige bedrag, dat nogmaals een remise van Lires 100.000 mogelijk maakt, alsnog zouden willen bestemmen voor hetzelfde doel van deze Casa Valdese van Rio Marina.

Wij meenden ongetwijfeld in de geest van onze gevers en geefsters te handelen, door dit verzoek in te willigen. Zijnerzijds zegde Dominee Mathieu toe, een dankwoord met een hartelijke groet aan de broeders en zusters in Nederland te richten, welke woorden dan door dominee Soggin, hoogleraar aan de Theologische Hogeschool, der Waldenzer Kerken, gaarne in het Nederlands zou worden vertaald.

Vanaf heden worden de binnenkomende gelden dus uitsluitend bestemd voor de plannen om te komen tot een derde kerk in Rome. Dominee Mathieu deelde ons mede, dat men een aanbieding had voor een bestaand gebouw, dat men voor een bedrag overeenkomende met circa f 60.000,- zou kunnen kopen. Er wonen in deze eenvoudige wijk van Rome reeds leden van de kerk, die dus de basis zouden kunnen vormen voor verdere uitbreiding, door Evangelisatie te verkrijgen.

Tegenwoordig kan men volgens Ds. Mathieu ook één maal in de week een korte Bijbeloverdenking uitspreken voor de radio, waarop menige, verrassende instemmende reactie werd ontvangen.

Wij herhalen nog eens, dat wij het een treffende doelstelling vinden, om samen met elkander mee te werken aan de kerk te Rome, hetgeen iets geheel anders is dan aan de restauratie van de pronkvolle St. Pieter; zewel mondeling als schriftelijk mochten wij reeds vele blijken van instemming met dit idee ontvangen.

Zoals gezegd, gingen we samen met Ds. Mathieu na het gesprek in zijn woning, in hetzelfde gebouw naar een ander gedeelte, waar de Moderateur, Ermanno Rostan, ons in zijn werkkamer ter kennismaking opwachste. Hij gaf ons aan de hand van een grote landkaart van Italië, waarop met ronde stippen van verschillende kleur en grootte aangegeven was, waar kerken en groepen van gelovigen van deze kerken gevestigd waren, een uitvoerig exposé. Hij deelde ons o.a. mede, dat ook op Sicilië met name in Palermo een bloeiend kerkelijk leven viel waar te nemen. Hij wees ons op Zuid-Italië, waarheen ROBERT OLIVETAN, de neef van Calvijn was gekomen om het Evangelie te brengen, die in de Valle der Waldenzen ook de bijbelvertaling voor de kerken der Waldenzen bezorgde, welke bijbelvertaling vervolgens in Neuchâtel werd gedrukt van gelden, ter beschikking gesteld door de Waldenzen op de Synode van Chanforan, op welke Synode wij later nog terugkomen. Vele van deze groepjes zijn zo klein, dat zij geen eigen predikant kunnen onderhouden; er zijn dus predikanten, die constant op reis zijn om deze kerkleden in de verstrooiing te bezoeken, hen voor te gaan in de bediening van het Woord en de Sacramenten. In Rome zelf heeft de kerk eerst een

plaats gekregen sinds 1871, toen de Franse troepen, die de Paus steunden om de kerkelijke staat voor hem staande te houden, de stad Rome hadden verlaten en de Italianen onder generaal Cadorna, nadat de Pauselijke troepen een korte tegenstand hadden geboden, de stad binnentrokken en Rome kon worden de hoofdstad van Italië.

De Paus was zijn wereldlijk rijk kwijt. Eerst in 1929 werd de soevereiniteit van de paus over Vaticaanstad hersteld en werd dit deel van Rome dus weer aan de Italiaanse soevereiniteit onttrokken. Het is duidelijk, dat toen Rome aan het absolute gezag van de paus was onderworpen, er voor een kerk der Reformatie geen plaats was. Het is wel merkwaardig, dat dat deel van Italië, dat vroeger buiten Rome tot de Kerkelijke Staat behoorde een deel van Italië is, waar thans naar men ons meedeelde, overwegend Communisten wonen.

De kerken der Waldenzen werden eerst volgens het Concordaat van het Lateraan of Statuto del Regno van 1929 op 26 maart 1947 als kerk bij de wet erkend.

Het onderhoud met de Moderateur, Ermanno Rostan van de kerk der Waldenzen was eveneens uiterst hartelijk en zeer instructief.

De volgende zondag, de eerste van de maand, bezochten we zowel de Franse als de Italiaanse kerkdienst.

Het kan voor bezoekers van Rome, die niet de Italiaanse, maar wel de Franse taal machtig zijn, van belang zijn te weten, dat er iedere eerste zondag van de maand in de kerk van Via IV Novembre 107, een Franse kerkdienst wordt gehouden, die om 9.15 uur aanvangt. Om 10.45 uur begint dan de Italiaanse dienst. In beide diensten ging Ds. Mathieu voor. De teksten waren verschillend. In de Italiaanse dienst koos hij als tekst: I Korinthe 3 : 6-9, waar Paulus van zich zelf spreekt als van de dienaar, die geplant heeft en van Apollos als van de dienaar, die begoten heeft, beiden niets betekend. Het is alleen God, die de wasdom geeft.

't Was 'n tweede intree-preek, want de leden van de kerk van Rome hadden juist Ds. Mathieu weer voor zeven jaren als hun dominee herkozen. Het dienstverband met een kerk is daar dus voor een termijn bepaald; daarna wordt er weer opnieuw gestemd. Toen we de kerk verlieten, namen wij met een hartelijke handdruk afscheid van dominee Mathieu, na vooraf de hand ten afscheid te hebben gedrukt van Moderateur Ermanno Rostan, die in de Italiaanse dienst in de bank vóór ons de dienst had bijgewoond. Een volgend maal nemen wij weer de draad op van de geschiedenis van de kerk der Waldenzen. En ondertussen zien wij met grote belangstelling uit naar hetgeen onze broeders en zusters willen bijbrengen voor de KERKBOUW TE ROME! Met vreugde zullen wij de binnenkomende giften verantwoorden! Er is veel nodig, dus laten we daarom gul geven.

5 juni 1963

P. Groen

P.S. Zowel de broeders Dr. J. Bosch te Kampen als Jac. G. van Oord te Utrecht deelden ons mede, bereid te zijn samen met ons zitting te nemen in het bestuur van de Stichting voor de Steunverlening kerkwerk Italië. Zo spoedig mogelijk berichten wij U nader. Overigens is het voor een ieder wel duidelijk, dat wij allerminst bedoelen dit als een „Opbouw”-zaak te zien of te behandelen. Niets zal ons liever zijn, dan dat in zo uitgebreid mogelijke zin de leden onzer kerken hiervoor hun bijdrage geven, in die verbondenheid, waarin wij samen staan tot onze vreugde en dankbaarheid als leden van de kerk van Christus.

Vierde verantwoording: kerkwerk in Italië

Ds H. V. te Z. f 5,—; G. v. d. L. te S. f 5,—; J. H. v. d. G. te R. f 10,—; Drs B. G. te 's-G. f 5,—; J. v. R. te S. f 2,50; J. M. K. te A. f 10,—; J. v. D. te G. f 5,—; C. v. A. te U. f 25,—; J. P. H. te G. f 10,—; Dr C. v. d. L. te U. f 25,—; A. S. te R. f 5,—; J. C. D. H. te 's-H. f 5,—; D. J. B. te L. f 10,—; J. v. W. te V. f 10,—; C. L. v. d. G. te V. f 10,—; M. v. R. te V. f 10,—; P. L. v. R. te C. f 10,—; W. B. te H. f 5,—; R. J. te IJ. f 10,—; J. P. S. te K. f 5,—; totaal f 182,50. Totaal incl. vorige verantwoordingen f 1174,50.

Maar had de liefde niet . . . .

II

Op indringende, ja zelfs verbijsterende wijze heeft Paulus de allesbeheersende betekenis van de liefde in het optreden, de arbeid van de kerk en de gelovigen getekend. Hij wijst namelijk op een reeks gaven, functies, daden welke in de kerk des Heren voorkomen, móeten voor komen, en zegt daar dan bij dat die volkomen waardeloos zijn als ze niet gedragen worden door de liefde. Dat wil zeggen: als ze niet geheel en al openbaring zijn van en dienstbaar gemaakt worden aan het liefdebetoon dat het begin, midden en einde is van het leven van het lichaam van Christus.

Paulus noemt eerst het spreken van **de talen der mensen en der engelen**. Dat is een geweldig ding. Het spreken van de talen der mensen betekent immers niet minder dan de opheffing van de vloek die God bij de torenbouw van Babel over de mensheid uitsprak. Het is bovendien de vervulling van het Pinksterwonder. Het wil zeggen dat de scheuren en kloven die door de veelheid der talen in de mensheid werden geslagen verdwenen zijn. Het spreken van de talen der engelen wijst er bovendien op dat ook de breuk die reeds in het begin der historie tussen mensen en engelen, tussen aarde en hemel werd geslagen, in principe weer is geheeld. Als de gemeente de gave van het spreken der talen van mensen en van engelen in haar volheid bezit, is ze zelfs tot de volmaaktheid gekomen. De nieuwe mensheid en de engelenwereld zouden dan in één taal en daarom ook in één koor de lof des Heren verkondigen.

Na de gave van het spreken van mensen- en engelentalen noemt Paulus direkt een paar andere. Allereerst die van de **profetie**. Dat is de gave van het horen en bekend maken van de raad Gods tot onze verlossing. Het is het verstaan en uitroepen van de verborgenheden Gods. Het volle bezit van deze gave betekent het kennen van het heilsplan Gods. Het is het vooruitgrijpen op het einde der tijden waarin de raad Gods zal zijn vervuld en dus alles wat God met de mensheid voor had werkelijkheid zal zijn geworden. Er dan zo dat dat alles voor Gods kinderen zal zijn als een geopend boek.

In één adem met de profetie spreekt Paulus voorts over het **weten van alle geheimenissen**, het weten van alles wat te weten is. Dit weten is het resultaat van het doorvorsen van en het nadenken over de wereld zoals God die gemaakt heeft en onderhoudt. Wie de gave van de profetie ontving is kenner van Gods raad. Wie met de gave van het weten van de kennis begiftigd werd kent de wereld en haar bestand voor zover die voor mensen kenbaar zijn.

In nauw verband met de profetie en de kennis noemt Paulus voorts ook nog het **geloof**. De profeterende en de wetende mens die hij op het oog heeft is tegelijk ook de gelovende mens. En dat geloof is er een van zeer grote kracht. Want het is een geloof dat zich zo innig aan Gods openbaring vastklampt en zulk een rotsvast vertrouwen op God impliceert dat het zelfs bergen kan verzetten en dat ook metterdaad doet.

* * *

In wat Paulus noemde ging het ongetwijfeld om grote dingen. Het spreken van mensen- en engelentalen, de profetie, de kennis, 't geloof zijn werkelijkheden waarin de kracht van de Heilige Geest zich op indrukwekkende wijze manifesteert. Maar met dat alles is Paulus toch nog niet aan het hoogste toegekomen. Hij bereikte daarin nog niet dat waarin de energieën van de Heilige Geest hun krachtigste en rijkste ontplooiing vinden. Want er is iets dat nog veel groter is dan al het genoemde. Dat grootste is de **daad** waarin en waardoor verricht wordt wat de liefde doet. De liefde, de echte, maakt een mens namelijk vrij van de afgod die door de mens het meest fanatiek wordt gediend. De afgod van het eigen ik en zijn eigendom, eer, macht, leven. Want liefde is naar haar eigen aard zelf-verloochening, het neen-zeggen tegen zichzelf. Liefde wil géven! En om dat te doen ontzegt ze zich

desnoods alles. Op de daden, waarin de liefde zich op haar schoonst demonstreert wijst Paulus nu tenslotte. In die daden komt de kerk en komen de gelovigen tot het hoogste waartoe zij komen kunnen. Want het gaat daarin om het grote, het onbegrijpelijke dat een mens alles, inderdaad alles wat hij bezit weggeeft aan de armen. En over dat nóg grotere dat hij zelfs zijn eigen lichaam, zijn eigen leven overgeeft omdat hij er niet voor terugschrikt de pijnlijkste getuigendood te ondergaan: het ten vure worden gedoemd.

Wat ons nu bij het opnoemen van deze grote gaven en daden in 1 Kor. 13 grijpen moet is dat Paulus daarbij met schokkende monotonie zegt: Maar had de liefde niet. Dat wil zeggen: Paulus wijst hier op de huiveringwekkende mogelijkheid dat al die gaven en daden waarover hij sprak — en hij noemde de grootste — bij de mensen kunnen voorkomen **zonder dat deze de liefde bezitten**. Dat betekent: zonder dat ze bezitten wat een christen alleen tot een waar christen maakt. Of, anders gezegd: Paulus wijst op de mogelijkheid, dat de mens die tot deze grote dingen verwaardigd werd toch daarmee blijft opgesloten binnen de omgrenzing van het eigen leven, daarmee dus uiteindelijk toch en alléén zichzelf zoekt en dient. Wat de man die op zo wonderlijke wijze kan spreken in laatster instantie voortdrijft is de hunkering naar het genot, de zelfstreling die het uitstoten van die vreemde klanken hem zelf verschaft. De leden der kerk die de gave der profetie, de kennis, het geloof hanteren, zonder dat ze daarbij door de liefde gedragen en beheerst worden zoeken daarmee in de grond der zaak en vaak op subtiële wijze alleen de glorie en vooral de macht van zichzelf. En de mens die zonder liefde het grote offer opdraagt geeft dat doende in feite niets anders dan een hoogmoedige demonstratie van de kolossale morele en religieuze prestaties waartoe hij in staat is.

Vernietigend is nu het oordeel dat Paulus over de mensen die Gods gaven zo bezitten en gebruiken uitspreekt. Wie zonder liefde talen spreekt doet, zo zegt hij, in feite niets anders dan het uitstoten van harde, schelle, zinloze klanken. De mens die zonder liefde profeteert weet, gelooft is zonder meer niets. En wie zonder liefde offers brengt, ook al zijn dat de grootste en zwaarste, doet iets dat voor hem en voor anderen volkomen onvruchtbaar is.

* * *

Wanneer we ons goed realiseren wat Paulus hier zegt stormen vast en zeker een stoet vragen op ons af. Vragen als deze: Is wat Paulus zegt werkelijk mogelijk? Spreekt hij hier niet van irrieële, ja, absurde dingen? Bestaat het, kan het bestaan dat b.v. iemand alle geheimen Gods kent, zonder dat van hem geldt wat naar Paulus' eigen woord de onmisbare voorwaarde van alle echte kennen is, namelijk het door God gekend zijn, een gekend zijn dat naar zijn eigen aard een leven in en uit de liefde is? Is het mogelijk dat er een werkelijk kennen is van de dingen Gods, terwijl de wil, de drang die tot dat kennen leidt en haar beheerst volstrekt zelfzuchtig is? En om iets te noemen dat nog meer klemmt: kan er geloof bestaan — en dan niet een verkommerd, door twijfel aangevretten, maar één sterk en vol geloof — terwijl in dat geloof de liefde ontbreekt? Is het voorts niet zo, dat de krachtadige roeping Gods waardoor in de mens het geloof wordt geboren tegelijk ook de liefde verwekt?

Ja, is het niet zo, dat Paulus als hij zegt dat een zo vast en sterk geloof als hij tekende toch niets is, hij metterdaad verloochent wat hij zelf heeft gepredikt? Namelijk dat ons door het geloof en in het geloof het ganse heil, ook de liefde, wordt geschonken?

Als deze vragen ons overvallen, ons misschien wel kwellen, moeten wij beginnen met te erkennen dat wat Paulus hier zegt inderdaad **dwaas, onzinnig, absurd** is. Absurd en onzinnig is een spreken in vreemde talen, terwijl de spreker het volkomen vergeet dat ook spreken, geven en dienen moet zijn, een zegen van wat de mensen helpen en gelukkig

INHOUD:

Gekomen om te zoeken wat verloren is	A. K.
Op bezoek bij de kerk der Waldenzen in Italië (VI)	P. G.
Maar had de liefde niet....	C. V.
De roeping der kerk ten aanzien van haar muziek	D. W. L. M.
Jeugd en Prediking (III)	C. P. P.
Ingezonden	
Kerknieuws	
Persschouw	

maken kan. Absurd en onzinnig is inderdaad een weten dat zijn doel vindt in de perverse vreugde van het door de wetenschap komen tot eer, macht, luister van de wetende mens. Absurd en onzinnig is het geloof dat in wezen niets anders zoekt dan het eigen geluk of als middel gehanteerd wordt om groot te worden in de ogen der mensen. Absurd en onzinnig is het offer dat niet waarlijk een geven is, maar in feite niets anders betekent dan een pogen van de ongebroken mens om, door het allerzwaarste dat een mens presteren kan, te streven naar zelfvolmaking, zelfvereeuwiging, het zich veiligstellen met het oog op de eeuwigheid.

Ja, dat alles is absurd, onzinnig, dwaas, abnormaal. Maar het is niet minder **werkelijk**. Neen, Paulus spreekt hier niet over onmogelijkheden, over ficties. Hij heeft dat alles in kiem, misschien zelfs reeds in meer dan in kiem, aanschouwd in de gemeente van Korinthe. Daar openbaarde zich dat alles achter en in de zonden van sektarisme, verstandsverheerlijking, losheid van leven, perfectionisme, onbarmhartigheid jegens kleinen en armen, welke daar tierden. En in de latere geschiedenis van de kerk hebben deze verschrikkelijke werkelijkheden soms gigantische vormen aangenomen en millioenen in het verderf gestort. Er is in de kerk en vooral onder hen die daarin vooraan staan de benauwende dreiging, dat de mens staande voor God, ook en vooral in het preken, weten, geloven, offeren zichzelf handhaaft, zichzelf zoekt en voortgejaagd wordt door een subtiële, geraffineerde zelfzucht.

Ja, wat Paulus hier zegt is een reële mogelijkheid. Hij zei ook niets anders dan de Meester reeds vóór hem gezegd had. Sprak deze niet van mensen die met grote energie de Schriften onderzochten, streden voor Gods zaak, zo het eeuwige leven meenden te hebben en toch niet werkelijk tot Hem wilden komen om het leven te hebben, omdat ze in zichzelf de liefde tot God niet bezaten? En dit kwaad is dodelijk gevaarlijk! Want er is misschien geen zonde waaraan wij zo moeilijk ontdekt worden als aan deze huiveringwekkende en tegelijk bijna onherkenbare imitatie en karikatuur van de dienst van God. We moeten vooral aan dat kwaad denken als Jezus spreekt van mensen die onvervaard het eindoordeel tegemoet treden en die als Christus hen verwijst naar het eeuwige vuur zullen zeggen: Dat is onmogelijk Heer. Want wij hebben in Uw Naam geprofeteerd en in Uw Naam boze geesten uitgedreven en in Uw Naam krachten gedaan. Gij kunt ons niet verdoemen. Maar Christus zal hun dan openlijk aanzeggen: Ik heb u nooit gekend, gaat weg van Mij, gij werkers der wetteloosheid.

* * *

Er is dus de mogelijkheid en meer dan dat: de steeds dreigende werkelijkheid dat wij, juist wij die tot een bijzondere arbeid in de kerk worden geroepen, daarin werken op een wijze dat daaraan **alles** n.l. de liefde ontbreekt. Dat moet ons als in vlamdende letters voor de geest staan. Dat moet ons steeds weer dringen tot een, ik zou haast zeggen, meedogenloos keuren van ons werk en vooral ook van de bedoelingen, de motieven van ons werk. De enige mogelijkheid om de katastrofale mislukking van ons leven en ons werk te ontlopen is het leven **uit en in en met en door en naar Christus**. Hij heeft door zijn lijden en sterven en opstanding een leven, een dienen in liefde mogelijk gemaakt. Want in de gemeenschap met Christus' sterven gaat onze

geraffineerd zelfzuchtige oude mens mee de dood in. En met Christus mogen en kunnen wij opstaan tot een nieuw leven d.w.z. tot een leven dat geheel en al van de liefde doortrokken en naar zijn kern liefdedienst is.

En niet alleen verlost Jezus Christus ons tot een leven van liefde — Hij heeft het ons ook **voorgeleefd**.

Laat mij daarop nog even mogen wijzen. Ik denk speciaal aan één daad van onze Heiland waaruit deze liefde straalt in bovenaardse glans. We weten het: de oudtestamentische kerk heeft in haar wettige vertegenwoordiging en met instemming van de grote massa van het kerkvolk Jezus Christus ter dood veroordeeld en vervloekt. In de naam van God heeft het volk van God op grond van het woord van God, de Zoon van God vermoord. Huiveringwekkender daad is niet denkbaar. Indien ooit van valse kerk kon gesproken worden dan zeker in verband met Israël ten tijde van Jezus. Maar wat doet nu de Heiland? Als

Hij is opgestaan uit de doden en de heerschappij over de wereld heeft ontvangen gaat Hij in zijn Geest aanstonds weer naar de aarde terug. En waar gaat Hij dan naar toe? **Vóór alles naar Jeruzalem, naar zijn moordenaars, naar de door en door verdorven kerk.** En dan spaart Hij haar niet. Hij zegt precies en op de man af wat zij misdaan heeft. Maar Zijn laatste woord tot haar is: Gij zijt zonen van de profeten en van het verbond, dat God met onze vaders gemaakt heeft, toen Hij tot Abraham zeide: En in uw nageslacht zullen alle stammen der aarde gezegend worden. **God heeft in de eerste plaats voor u Zijn Knecht doen opstaan en Hem tot u gezonden, om u te zegenen: door een ieder uwer af te brengen van zijn boosheden.**

Zie, dat is de volmaakte liefde. De liefde waartoe Christus heel zijn kerk, maar vooral ook de ambtsdragers daarin oproept.

C. V.

De roeping der kerk ten aanzien van haar muziek

(Openingswoord Jaarvergadering-1963 van de Geref. Organistenvereniging).
Lezen: Nehemia 13 : 1—13.

Er zijn veel predikanten, die nooit over de Schriftuurlijke normen ten aanzien van hun traktement hebben durven preken. Liever dan voor hebgerig te worden aangezien, leden zij honger. Zo vermeden zij zorgvuldig al die vele Bijbelplaatsen, die spreken over een arbeider, die zijn loon waard is 1); over het recht der evangeliedienaars om van het altaar, van het Evangelie, te mogen leven 2); over de plicht der kerk om haar ambtsdragers te eren. Tussen haakjes: honoreren betekent niet anders dan eren, eerbewijs bieden 3). En zo onthielden zij hun kerk een deel van Gods Woord. Dientengevolge (want de straf op verwaarlozing van de Schrift blijft nooit uit) leden die predikanten honger en armoede, geheel zoals u kunt verwachten van een kerk, die niet beter weet. Maar tegelijk werd ook de kerken veel zegen onthouden, welke voor het grijpen had gelegen. Voor haar was immers de zaligheid van het milde geven 4) — welke hoger ligt dan die van het ontvangen — verspeeld uit onverstand.

Met dit voorbeeld voor ogen wijzen wij vandaag op de roeping der kerk ten aanzien van haar kerkmuziek. Nu is het niet moeilijk, anderen op hun taak te wijzen. Maar we moeten goed bedenken dat wij zelf kerk, deel van de kerk, zijn. Dus we wijzen onszelf vandaag op onze taak, onze roeping als behoeders van de kerkmuziek.

De kerkmuziek is immers niet het eigendom van de liefhebbers. Niemand heeft daarover het beschikkingsrecht buiten de kerkmensen, de belijdenis, de ambtsdragers, de kerkeraden. Noch de muzikale liefhebbers, die meer van muziek dan van kerk willen weten, en die spelen over de hoofden van de onmondige schare heen. Noch de onmuzikale schare, die meer van religieuze schlagere dan van liederen des verbonds wil weten, en die versjes wenst te zingen voor, tijdens en na de diensten.

De kerkmuziek behoort tot de elementaire levensuitingen van de kerk. Zij behoort niet thuis in de ivoren toren — en evenmin in het democratische moeras. Maar zij is een onmisbaar element, sterker, zij is de polsslagen van de levende kerk. En waar de kerk eigendom des Heeren is (zoals ons geloof pretendeert 5) en zoals haar Griekse afleiding beweert) daar is de kerkmuziek mede het eigendom des Heeren 6).

Wanneer de kerk een roeping heeft ten aanzien van haar muziek — dan is die roeping van Godswege.

Dit voorop. Wij „muzikale aristocraten” wensen de kerkmuziek niet te zien gedegradeerd, door wie ook. Wij houden haar hoog. En dat is goed. Maar wij — dragers van een zeer bijzondere roeping — mogen die kerkmuziek evenmin opeisen voor onze culturele hoogstandjes. Beide uitersten zijn even dwaas en verkeerd. En het merkwaardige is: dat de juiste weg precies midden tussen deze twee dwaalwegen ligt.

Wie deze juiste weg kiest — namelijk de weg van de Schriftuurlijke kerkmuziek, die zowel gebed der gemeente is, als onder het gebod Gods staat — die doet wel. Zelfs een dwaas kan op deze weg niet dwalen 7) — mits hij niet afwijkt ter rechter- of ter linkerhand.

Maar wij — kinderen van Levie, van Korach en Asaf — liggen gewoonlijk met de kerk overhoop. En de casus belli is altijd de kerkmuziek. Wij eisen waardering, althans begrip, subsidiair enige muzikale vrijheden. De kerk, belichaamd in de kerkeraad welke in dezen de gehele gemeente vertoont 8), eist van ons: matiging van artistiek beleven, soberheid van expressie, beknotting van onze eloquentie, verloocheining zelfs vaak van ons artistiek geweten. De broeders wensen van ons: versjes, liedjes die naar vorm en inhoud, naar woord en toon, in het oord der draken thuishoren. Wij daarentegen geven geen voet prijs van onze souvereiniteit in eigen king. Commissies van Beheer willen ons doen spelen op instrumenten, die hun economisch het best uitkomen. Wij echter willen onze reputatie niet te grabbel gooien op minderwaardige apparaten. Predikanten verzoeken ons na de preek religieuze schlagere te spelen. Wij schelden ze na dato telefonisch de huid vol over hun pastorale wansmaak. En zo voort. Al deze dingen worden zo moede, dat men het niet zou kunnen uitspreken 9).

Hier hapert natuurlijk het een en ander.

Wanneer wij-in-de-kerk, dat is: wanneer wij met zijn allen, met onze predikanten, onze ambtsdragers, onze broeders en zusters, onze vrienden en vijanden, kortom met heel onze kerkelijke naamloze vennootschap vréde zullen hebben, dan kan dat alleen als wij ons stellen onder het gebod Gods. En Gods geboden zijn niet zwaar 10). Wie ze doet vindt daarin zijn leven 11).

De Schrift geeft meer dan voldoende aanwijzingen inzake de kerkmuziek, waardoor het de kerk goed kan gaan. En zo min

een kerk, die nooit over een traktement heeft horen preken, haar predikant kan honoreren, zo min kan een kerk, die van geen toeten of blazen weet, haar muzikale leiders volgen.

Wij zelf zijn het, die onze gemeente nader moeten onderwijzen (of doen en helpen onderwijzen) inzake haar kerkmuzikale roeping. Wij zelf zullen onze kerken zowel het toeten als het blazen, zowel de vocale als de instrumentale kerkmuziek, moeten bijbrengen.

En dan gaat het niet om een artistieke franje aan de cultus. Het gaat om het gezongen gebéd. Dat gebed, dat het voornaamste stuk der dankbaarheid uitmaakt 12).

Precies als in de oudheid moeten wij, cantóres, zangleiders, de kerk op de hoogte brengen van haar taak. Levieten immers waren rechters, catechiseermeesters, offerdienaars, poortwakers, zangers of speellieden. Men had ze in soorten. Maar ze waren er om het volk te onderwijzen, te leiden, te dienen, in zijn religieuze leven. Zo hebben wij — zangers en speellieden — de zeer bijzondere taak ontvangen: om ons volk te leiden, te onderwijzen en te dienen in zijn lofoffer. Op zon- en feestdagen, maar ook op werkdagen. Overal waar dat pas geeft. Overal waar we de kans krijgen. Door een konscientieus orgelspel in de kerkdiensten, door een scherpe belichting van de tekst, door onze invloed in het kerkkoor mischien, op zijn tijd getuigend voor de kerkeraad, of onderwijzend in het kerkblad, sprekend in de gemeente-vergadering.

Nehemia, koninklijk raadsman te Babel, heeft eens „getwist” met de kerkleiders te Jerusalem. Waarom? Omdat de Levieten in de steek waren gelaten, waardoor de tempeldienst in de versukkeling was geraakt. 13) Hij heeft de „overheden” daarover onderhouden; hen gewezen op hun roeping ten aanzien van de kerkmuziek. Het heeft daar gestormd, zoals het bij ons maar zelden stormt.

Onze stormen zijn veelal stormpjes in een kerkelijk glaasje water. Wij kibbelen met onze kerkelijke overheden over onze visie, onze belangetjes, onze muzikale Lebensraum. Maar bij Nehemia was het de storm des Geestes. Bij hem ging het om de ere Gods, en dat is mede het heil van het kerkvolk.

Want hoe zat die kwestie eigenlijk?

Tobia, de koninklijke landvoogd, was een openlijke vijand van Gods volk. 14) Maar hij was geparenteerd aan een priester, en dat scheelde nog al wat. Want terwijl Tobia, als Ammoniet, zelfs geen voet in de tempel mocht zetten 15) — had zijn priesterlijke neef voor hem een eigen ontvangzaal in het tempelgebouw ingericht! 16) En laat die zaal nu uitgerekend de ruimte zijn geweest, waar de tienden van de oogst moesten worden geregistreerd: het ontvangkantoor der direkte belastingen.

U begrijpt het al. Want vraag niet waarom de Levieten hun schone dienst in de steek hadden gelaten. Zij hadden moeten leven van de tienden — en nu Tobia met zijn landvoogdelijke waardigheid het belastingstelsel had ontworpen, waren de Levieten naar hun akkers gegaan. Ze moesten toch ook leven met hun gezinnen? En zo stond de eredienst stil.

Dát was de kwestie. Daarover heeft Nehemia met zijn overheden getwist. Omdat de kerk hem ter harte ging. Hij heeft het hele boeltje van Tobia op straat gegooid, de belastingdienst hersteld, de Levieten weer aan het zingen gezet.

Dát is het. De Allerhoogste wil tronen op de lofzangen Israëls 17). De Heere neigt zijn oor, wanneer de kerk zingt. En wie over deze dingen wil meespreken moet de Heere uit zijn Woord kennen, moet vol zijn

van dat Woord (d.i. vervuld met de Geest Gods 18)) en geleerd in de zang van de Heere 19). Wanneer wij dát zijn, komen wij niet op voor ons tractement, maar voor de ere Gods. Dan vragen wij geen muzikale vrijheidjes — maar eisen eenheid en stijl in het huis Gods. Dan verzoeken wij geen levensruimte voor onze particuliere opvattingjes — maar prefereren met macht en gezag de Goddelijke roeping der kerk ten aanzien van haar muziek. Dan zijn wij geen roepende-in-de-woestijn, geen verachte fakkel — maar we ontzien niets en niemand, gelijk Nehemia! En wee degene die ons heeft gehoord, maar de profetie aan zijn laars heeft gelapt.

Ziedaar onze roeping.

En nu nog één ding. Wanneer wij van onze prachtige opdracht zo weinig terecht brengen, dan ligt dat ongetwijfeld hierin: dat wij kerkelijk achter de groene gordijntjes hebben gevegeteerd. Daardoor hadden wij te weinig deel aan de kerk, en misten het vermogen om haar voor te gaan bij het lofoffer. Wij organisten zijn meestal geestelijk verpieterd en verziekt — en kunnen dan geen grote daden meer uitrusten.

Als wij dat willen verbeteren — en dat willen we Goddank: onze statuten roepen er ons toe, en onze Vereniging is in 32 jaar nog niet van dit programma afgeweken —

dan moeten wij ons volkómen in dienst stellen van de Koning der kerk.

Dan wordt ons leven eredienst aan God. Dan vinden wij in onze Vereniging een welkom middel om ons in die dienst te oefenen en te specialiseren. Dan leren wij steeds beter onze God kennen, en Jezus Christus die Hij gezonden heeft; zo krijgen wij deel aan het eigenlijke leven 20). Dan kunnen wij ook anderen meekrijgen in deze schone dienst in de heilige gebouwen 21). Dan vinden wij bij voorbeeld onze kerkeraden en commissies van beheer bereid om te luisteren naar Gods inzetten ten aanzien van kerkmuziek.

Dan liggen er terreinen braak, en openen zich ongedachte perspectieven. Dan zien wij een roeping voor dit en het toekomstige leven. Dan wordt Gods naam met lofgejuich geprezen!

D. W. L. Milo.

1) 1 Tim. 5 : 18; Jac. 5 : 4 — 2) 1 Cor. 9 : 13 — 3) 1 Tim. 5 : 17 — 4) Hand. 20 : 35 — 5) Zd 21 H.C.; Artt. 27 NGB. — 6) Ps. 24 : 1 — 7) Jes. 35 : 8 — 8) Bevest. form. ambtsdragers — 9) Pred. 1 : 8 — 10) 1 Joh. 5 : 3 — 11) Luc. 10 : 28 — 12) 45 H.C. — 13) Neh. 13 : 11 — 14) Neh. 6 : 1 — 15) Deut. 23 : 3; Neh. 13 : 1 — 16) 13 : 5 — 17) Ps. 22 : 4 — 18) Hand. 6 : 3 — 19) 1 Kron. 25 : 7 — 20) Joh. 17 : 3 — 21) Ps. 27.

Jeugd en Prediking

III.

Je begrijpt nu langzamerhand wel waarom ik dit onderwerp koos en waarom ik gevraagd heb om vragen. Het was er mij om begonnen om eens aan de weet te komen wat er onder de opgroeiende jeugd leeft aan vragen, meningen, critiek over de prediking. Natuurlijk niet over de prediking op zichzelf en over wát er gepredikt moet worden. Dat is gelukkig onder ons niet in discussie en dat mag ook nooit in discussie komen. Wij hebben niets anders te prediken dan Jezus Christus en dien gekruisigd, den Joden een ergenis, den Grieken een dwaasheid maar een kracht Gods tot zaligheid voor ieder die gelooft. Daar zijn we het goed over eens. Dat oude en tegelijk altijd nieuwe en krachtige evangelie moet echter verkondigd worden. En op een bepaalde wijze verkondigd worden. En het is in de loop der eeuwen op zo veel verschillende wijzen verkondigd. Door Paulus anders dan door Petrus. En door Johannes anders dan door Marcus. Door Jesaja zo heel anders dan door Jeremia. En door Amos weer anders dan door Hósea. Door Chrysostomos wel heel anders dan door Calvijn. Door Augustinus totaal anders dan door Kuyper. Door De Cock weer anders dan door Schilder, en door Holwerda heel anders dan door Sikkels. En toch hebben allen hetzelfde Woord van God bediend.

Natuurlijk spelen karakter en aanleg, gave en talent van de prediker hierbij een grote rol.

Maar meer nog het geestelijk klimaat van hun tijd, het karakter ook van hun tijd, het cultuurniveau van hun tijd, en het cultuurmilieu waarin ze met hun gemeente leefden.

Zoals Augustinus preekte, — dat zou vandaag niet meer kunnen. Zijn preken waren zeer volks, bij het platte af, met wonderlijke zinspelingen, die telkens applaus en gejuich aan zijn gehoor ontlokten. Augustinus zou vandaag zakken voor ons examen in de homiletiek, maar een feit was dat de mensen aan zijn lippen hingen!

En een preek van Schilder zouden ze niet hebben kunnen verteren waarschijnlijk.

(Wij nog wèl, 11 jaar na Schilders overlijden?)

De bijbel geeft geen vast schema aan, waarin gepreekt moet worden. Wij preken vandaag zo niet als Petrus op de Pinksterdag. De bijbel heeft gelukkig de manier van preken vrij gelaten en open gelaten naar alle tijden toe. Je zou kunnen zeggen: elke manier van preken is goed, die recht doet aan het Woord Gods en aan de mensen van een bepaalde plaats en tijd en milieu voor wie dat Woord bestemd is en vertaald moet worden.

In zekere zin is preken net zo iets als bijbel-vertalen. Dan kiest de vertaler toch ook de woorden en begrippen van de eigen tijd. Want het gaat om de lezers. Dat ze verstaan wat ze lezen. Luther, die ook de bijbel vertaald heeft in de taal van zijn eigen tijd, liep soms onder dat vertaalwerk zijn studeerkamer uit naar een slager of een wagenmaker of een boer toe, om te vragen hoe dit of dat in het Duits van die tijd genoemd werd, wat hij in de bijbel was tegengekomen. En dat wist die gewone ambachtsman dan meestal beter dan de theoloog Luther.

De bijbel staat in het volle leven van zijn ontstaanstijd. Dat de prediking dat helaas niet altijd doet, komt waarschijnlijk hiervan, dat de predikers niet in dat volle leven staan, zoals wel hun gemeenteleden. En dat geeft dan kortsluiting in de kerkdienst, als de preek teveel ruikt naar de studeerkamer, en te weinig de frisse buitenlucht aan zich heeft. (Verplichte milit. dienst voor a.s. pred. aan te bevelen).

We moeten niet zeggen, dat de manier van preken er niet toe doet, als Gods Woord maar gebracht wordt, als het maar wáár is wat er gezegd wordt. Als dat laatste waar is, is het te erger, dat aan de manier niet alle zorg besteed wordt. De oude zakken doen aan de kracht der jonge wijn niets af, maar juist door die kracht bersten de oude zakken en gaat er van die goede wijn verloren; bereikt het zijn doel niet. De waarheid van het evangelie moet aan de mán gebracht worden. Ze moet treffen en trekken, boeien en bevrijden.

Juist omdat de preek voor de gemeente is, mag de gemeente er ook een oordeel over

hebben. Er haar mening over zeggen. Want ze is mondig, en ze moet van de prediking leven.

In één van de brieven die ik kreeg werd geschreven:

„Het is erg moeilijk voor ons, die preken slechts aanhoren en ze zelf niet maken”.

Inderdaad hoort men wel eens meer de verzuchting: „Ik weet niet wat eraan mankeert, ik kan het niet onder woorden brengen, maar ik heb er zo weinig aan en het kan ook wel aan mezelf liggen”.

Ja, maar tegen de bakker durven we het wel te zeggen, als het brood te hard of te donker was, al kunnen we zelf niet bakken. En tegen de architect of de aannemer durven we het wel te zeggen, als blijkt dat ons nieuwe huis ernstige gebreken vertoont, ook al kunnen we zelf geen huis bouwen. Het is ook onbillijk als de bakker of de architect of de dominee zouden zeggen: doe het zelf eens beter als je kunt. Dat kunnen we natuurlijk niet. Maar wie moet dat brood éten? Ik. En wie moet in dat huis wónen? Ik. En wie moet van die prediking leven van maandag tot zaterdag? Ik. En daarom kan ik ook het beste zeggen, of dat brood eetbaar, dat huis bewoonbaar en die preek verteerbaar en voedzaam is. En als de prediking voor ons steen is in plaats van brood, en duister in plaats van lichtgevend op ons pad, en ons geen grond onder onze voeten en geen dak boven ons hoofd geeft, waar moeten we dan blijven, van leven, en wonen? Dan moeten we met de dominee daarover praten, want 10 tegen 1 dat mijn nood de nood van meerderen in de gemeente is en het zijn de minsten niet, die naar de kerk komen om er wijzer van te worden en sterker en beter en gelukkiger. En dan moet ik met mijn dominee en mijn dominee met mij samen er maar achter zien te komen, waar dit aan ligt.

Nu ben ik dankbaar voor de brieven die ik van verschillende verenigingen mocht ontvangen. Over verschillende punten daarin kan ik na het voorafgaande kort zijn. Andere punten echter verdienen nog onze bijzondere aandacht.

1. „Gods Woord alleen, niet meer en niet minder”, lees ik.

Daar zijn we het op eerste gezicht goed over eens, maar bij nader doordenken is dat toch moeilijker dan we denken. Want de preek is nooit Gods Woord alleen. Dan zouden we kunnen volstaan met Schriftlezing. En aan de andere kant: als we dan toch preken willen horen, maar we zeggen dat de preek hetzelfde is als Gods Woord, dan is bij voorbaat kritiek op de preek uitgesloten. Daar heb ik het al over gehad, en omdat in een andere brief staat, dat dominees niet zoveel herhalen moeten wat ze al gezegd hebben, kom ik daar nu niet meer op terug.

De preek zal altijd meer óf minder brengen dan Gods Woord. Hoe is het anders mogelijk, dat je 3 keer over dezelfde tekst kunt horen preken, en 3 x totaal anders benaderd en belicht, verklaard en toegepast? Een bepaalde tekst kan zó rijk zijn aan inhoud, dat onmogelijk door één man in één preek er alles van gezegd kan worden.

2. „De preek moet in de allereerste plaats zijn naar Gods Woord en naar de belijdenis van onze Geref. Kerken. Gods liefdevolle genadewerk in Christus moet hierbij steeds in elke preek in het centrum staan. Voor de ongelovige ten oordeel en voor de ootmoedige gelovige tot troost en bemoediging in dit vaak moeilijke en strijdvolle geloofsleven”, zo lees ik in een andere brief.

Daar ga ik geheel mee accoord, behalve dat ik één ding mis: is de preek ook niet middel in Gods hand om de ongelovige tot geloof te brengen? Is ze alleen maar voor de gelovigen tot tróost, en niet óók tot oordeel over de zonden, die nog in hun leven

zijn over gebleven? En is ze alleen voor de **ongelovigen** tot óordeel en niet óók om het geloof te werken in hun harten? Zo staat het immers juist in „de belijdenis van onze Geref. Kerken”?

3. Ik blijf voor het gemak maar even bij dezelfde brief:

„Verder moet de preek duidelijk zijn, zo dat jong en oud er mee bezig kan zijn en er lering uit kan trekken voor zijn geloofsleven”.

In een andere brief:

„Gods Woord doorgeven, zodat de gemeente het gaat verstaan als het Woord van God, dat het heil met zich meebrengt, en in een taal en stijl, die eenvoudig is”.

In een andere brief:

„De jongere jeugd moet het ook kunnen begrijpen, dus eenvoudig”.

Tenslotte:

„De preek moet niet al te ingewikkeld zijn, ze moet net even boven het i.q. der gemeente liggen”.

Allen dringen dus aan op eenvoud en duidelijkheid. Een half uur en langer moeten luisteren naar iets wat geen sterveling kan begrijpen en waarbij een mens moet zeggen: waar maakt die man op de preekstoel zich druk over, is verloor tijd voor prediker en gemeente, maar gewonnen tijd voor de duivel, want verveling is des duivels oorkussen. Ik heb wel eens gehoord, dat een professor tegen zijn studenten, a.s. dominees zei, dat ze met hun preken zich moesten richten naar het meest intellectuele deel van hun gehoor. De rest moest maar zieh dat ze meekwam.

Maar de hele gemeente moet meekunnen. In Kampen hadden we hooggeleerde professoren, die konden genieten van een preek, waar de eenvoudigste vrouwtjes van het Kampereiland ook van genoten.

4. De volgende opmerking is:

„De predikant dient te staan naar een zekere afwisseling”.

Dat is heel bescheiden gezegd. We begrijpen allemaal wel dat ook dominees eenzijdige mensen zijn, die hun hobbies hebben en hun lievelingsthema's. Dat levert inderdaad een gevaar op. In een gemeente met verschillende dominees minder dan in een één-mans-gemeente. Als de predikant daarvan doordrongen is, zal hij proberen zijn gemeente de gánse Schrift te ontsluiten. Zodat hij na verloop van zijn ambtstijd kan zeggen, dat geen bijbelboek buiten zijn prediking is gebleven.

Een verkeerd soort afwisseling zou echter zijn het springen van de hak op de tak, vandaag uit Hooglied, volgende keer uit Romeinen en weer een zondag later uit Genesis, zonder opgaaf van redenen.

Vervolgstof, waardoor men enige maanden achtereen met één bijbelboek bezig is, lijkt saai, maar is zeer opbouwend en bewaart de prediker voor hobbithema's en kapstokpreken.

5. „Een preek moet niet dogmatisch zijn”, schrijft de ene vereniging en een andere schrijft:

„Het belangrijkste is dat de preek zuiver exegetisch is, eventuele toepassingen moeten wel genoemd worden, doch deze dienen geen hoofdzaak te zijn; hierbij moet de heilshistorische lijn sterk in aanmerking genomen worden”.

Een jaar of wat geleden werd op een predikantenconferentie in Noord-Holland gesproken over de prediking. De spreker zei toen: „Ik wil, in deze tijd van veel verwarring omtrent de levensstijl, en temidden van zoveel praktische vragen over de levenshouding van de christen, pleiten voor meer dogmatische preken, voor onderricht in de leerstukken van het geloof.

„Niemand voere mij tegen”, zei hij toen, „dat het bij de kennis des Heren toch niet om intellectuele kennis gaat. Daar gaat het

bij het dógma ook niet om, en bij de leerstukken ook niet. Maar zónder het dogma, zónder die leerstukken, zal er géén kennis des Heren zijn en géén fundament voor een christelijke levensstijl”. En hij eindigt dan zijn pleitrede voor meer dogmatische prediking zo: „laat het dogma voor de gemeente leven, laat haar léven in het dogma, die lofzang, dat lied der kerk. Verstevig de fundamenten!” (Bezinning, 14e Jg., 1959, no. 5, p. 269—270, Ds. G. v. Andel).

Zo sprak een predikant in de syn. geref. kerken, waar na de laatste wereldoorlog op allerlei wijze in de prediking geëxperimenteerd wordt.

Dogmatische preken hebben geloof ik, de naam en faam van droge, dorre preken te zijn. Leerstellige betogen. Zó weggewandeld uit een dogmatiek.

Maar zo hoeft het toch echt niet te zijn, al zal het wellicht vroeger wel eens zo geweest zijn. Het dogma is het belijden der kerk. Dat is niet hetzelfde als de dogmatiek. Dát is een theologisch studievak. De preek mag natuurlijk nooit een brok theologie worden. Maar het dogma der kerk kan en mag niet buiten de preek blijven. Al gaat het ook daarbij om **Woordbediening**. Maar is het dogma, is onze belijdenis óók geen **Woordbediening**? De gemeente hoort dan tenminste niet alleen de stem van de dominee, maar van de **kerk**.

Niet het inzicht van één dominee, maar de belijdenis van de **kerk der eeuwen**. Dat is ook het mooie van de catechismuspreek. In één van de ontvangen brieven wordt naar het belang daarvan nog gevraagd. Nu, dan preekt de dominee eens niet over een vrij willekeurig gekozen losse tekst, maar over een onderwerp van onze geref. leer, waarover het licht van heel de Schrift opgevangen is door de kerk, en het resultaat daarvan is gekristalliseerd in een belijdenisgeschrift.

(Wordt vervolgd)

C. P. Plooy.

INGEZONDEN

Ds Francke verzocht de redactie een derde ingezonden stuk van hem te willen opnemen. Hoewel de discussie door ons voor gesloten was verklaard, willen we toch aan het verzoek van ds Francke voldoen. We willen ook niet de schijn op ons laden hem onrecht te doen.

De Red.

VOOR DE DERDE MAAL: DE ZAKEN ZUIVER HOUDEN!

Zeer geachte Professor Veenhof!

Wat U onder mijn ingezonden in Opbouw van 26 april 1963 in een onderschrift (over drie no's uitgebreid) hebt geschreven noopt mij voor de derde maal plaatsruimte voor een reactie te vragen. Want U handhaaft, dat ik **Schriftuurlijk** noem wat de Gereformeerde Kerken als **in strijd met Gods Woord** afwezen en nog afwijzen.

1. De eerste beschuldiging is van de baan. Zie mijn vorig ingezonden. Maar nu is daarvoor in de plaats gekomen, dat het in 1905 bij de schrapping van de 21 (22) woorden in art. 36 Ned. Gel. niet hierom ging, dat de wereldlijke overheid het recht zou hebben de afgodendienaars en de aanhangers van valse godsdienst en kettters desnoods met het zwaard om te brengen. Neen, volgens U ging het om veel méér, wat dan de eigenlijke kwestie zou zijn. Het is dit, wat U aanhaalt uit het Advies in 1905 (Acta 1905, blz. 293): „dat het de roeping en plicht is der overheid als zodanig om, zonder aan de consciëntien geweld aan te doen of in het verborgen leven in te dringen, op het publieke terrein des levens, dat onder haar hoede staat, met al de haar ten dienste staande middelen (zoals wettelijke bepalingen, verbod van openbare godsdiensttoefeningen, straffen tegen weerstrevenden en kettters) al die secten, kerken of personen, van de dienst Gods of medewerking aan het rijk van de antichrist, tegen te staan en te onderdrukken” (Opbouw van 26 april 1963).

2. Nu wil ik voorbijgaan aan de vraag, of het Advies der bovengenoemde omschrijving het bezwaar ter boedens tegen de 21 (22) woorden goed weergeeft, en ook of genoemde omschrijving van de overheidstaak in de 21 (22) woorden

staat te lezen, en eveneens of Uw poging tot historische interpretatie van de 21 (22) woorden geslaagd mag worden genoemd, en tenslotte of U de 21 (22) woorden in het verband van art. 36 goed leest. Tot deze vraag wil ik mij nu beperken, waar het ook om gaat, of ik in 1948 in mijn inleiding de boven onder punt 1 beschreven opvatting van de overheidstaak jegens godsdienst en kerk als de mijne heb overgenomen en tegenover de synode van 1905 als Schriftuurlijk heb verdedigd, terwijl de synode uitsprak dat zij ónschriftuurlijk is.

Het antwoord op die vraag is gauw gegeven: Ik ben mét de synode van 1905 van oordeel, dat bovengenoemde opvatting van de overheidstaak ónschriftuurlijk is. Voor die opvatting ben ik in 1948 NIET in het krijt getreden. En dat zou ik vandaag ook niet graag doen, het n.l. daarvoor opgenomen. Wanneer het onomstotelijk vast stond, dat die opvatting in de 21 (22) woorden staat te lezen, dan zou ik volle vrede hebben, ja, hartelijke instemming betuigen met de schrapping. Maar gelijk bekend betwist ik dat die opvatting in de 21 (22) woorden moet gelezen worden. Ik geloof nog, dat die 21 (22) woorden, gelezen in het verband van art. 36, met Gods Woord overeenkomen. Zie bijv. mijn schets over „De Overheid” in het Handboekje ten dienste van de Afdeling Overijssel en Drenthe van de Geref. Jongelingsverenigingen, 1958-1959, blz. 15 v.v.

Ik hoop nu dat het eindelijk duidelijk is, dat ik niet Schriftuurlijk noem wat de synode van 1905 ónschriftuurlijk noemde.

3. En daartegen is geen instantie hetgeen U in Opbouw van 10 mei 1963 als mijn woorden aanhaalt uit het Verslag van het Amersfoorts Congres in 1948 (blz. 100). Want die woorden dienen gelezen te worden in het licht van het referaat. Welnu, uit het referaat blijkt voldoende dat ik de 21 (22) woorden anders opvat dan de synode van 1905. Zoals de synode van 1905 ze opvat zijn ze metterdaad in strijd met Gods Woord, maar zoals ik ze opvat zijn ze dat niet. In 1948 heb ik willen aantonen, om het met de woorden van Drs. D. Deddens te zeggen, dat in 1905 de 21 (22) woorden onjuist gelezen, onjuist weergegeven en onjuist zijn. Maar ik heb niet verdedigd dat de op blz. 293 van de Acta van 1905 gegeven beschrijving van de overheidstaak Schriftuurlijk is. Beide zaken dienen wél onderscheiden te worden!

Waarom ik ook nu weer met vrijmoedigheid wil vragen, dat U Uw beschuldiging, dat ik Schriftuurlijk noem wat de synode van 1905 ónschriftuurlijk noemde, terugneemt.

Met vriendelijke dank voor het opnemen en in afwachting van Uw antwoord,

met hoogachting,
Uw br. in Christus,

Hoogeveen, 21 mei 1963.

Joh. Francke.

Onderschrift

Op dit ingezonden stuk moge ik nog het volgende antwoorden:

1. In mijn beantwoording van de ingezonden stukken van ds Francke heb ik zorgvuldig onderscheiden tussen de **historische interpretatie** van art. 36, welke in het rapport dat op de synode van 1905 werd gegeven en op grond waarvan deze haar besluiten nam — en de **zakelijke**, de **confessionele** inhoud van deze besluiten.

2. Tegenover de kritiek van ds F. op die **historische interpretatie** heb ik trachten aan te tonen dat wat het rapport daarover zegt juist is dan wat ds F. betoogde. In ieder geval kwam vast te staan dat en Calvijn en de Bres zeer duidelijk leerden dat de christelijke overheid de plicht en dus ook het recht heeft erge kettters als zodanig desnoods met het zwaard te straffen.

3. Wat de **zakelijke**, dus de **confessionele** inhoud van het besluit van 1905 betreft, heb ik betoogd dat ds F. in zijn referaat van 1948 en de bespreking daarop de roeping der overheid ten aanzien van Koninkrijk Gods en Kerkedienst, zowel wat de positieve als wat de negatieve kant daarvan betreft **minder** omvattend zag dan de oude gereformeerde kerken dat deden, maar tegelijk ook **méér** omvattend dan de synode van 1905 die omschreef.

4. Voorts wees ik er op dat ds F. in het genoemde referaat kritiek had op de confessionele beslissing van 1905 als zodanig. Hij verklaarde dat het rapport op grond waarvan de synode haar besluiten nam dicht toe is aan de neutrale staatsidee en het religieus indifferentisme. En over het synodale besluit zelf schreef hij letterlijk: „Beslissend was voor het referaat: die 21 woorden stonden eenmaal in de belijdenis, 1905 zei: we schrappen ze want ze komen **niet overeen met Gods Woord** en het **getuigenis der historie**. Het referaat wilde aantonen, dat ze **wel met Gods Woord overeenkomen** en derhalve de schrapping niet op goede gronden werd volbracht.” Ik kan niet inzien dat ik mij in de analyse van wat hij schreef vergist heb.

5. In zijn ingezonden stuk verklaart ds F. nu uitdrukkelijk dat hij **niet** Schriftuurlijk noemt wat de synode van 1905 ons onschriftuurlijk kwalificeerde. Ik lees in deze pertinente uitspraak uiteraard ook dat hij dus ook **niet** onschriftuurlijk noemt wat de synode van 1905 schriftuurlijk noemde. Of, met andere woorden: dat hij met wat de synode van 1905 over het ambt van de overheid uitsprak naar zijn negatieve en naar zijn positieve strekking van harte accoord gaat. En hiervan uitgaande neem ik de door ds Francke geïncrimineerde woorden terug.

C. V.

* * *

Namens het „Comité Nationale Herdenking 1813-1963” ontving ik een brief, geadresseerd: Aan de Gereformeerde Kerken (vrijgemaakt) Ds J. van Bruggen, Praeses van de laatstgehouden Generale Synode der Gereformeerde Kerken in Nederland (vrijgemaakt) te Assen”.

Deze brief was namens voormeld Comité getekend door W. F. Dankbaar, voorzitter van de Oecumenische Raad van Kerken in Nederland; M. Jansen, Bisschop van Rotterdam en P. G. Kunst, Praeses van het Moderamen der Generale Synode van de Gereformeerde Kerken in Nederland. Overeenkomstig het in de derde alinea van deze brief geuite verzoek breng ik zijn inhoud door publicatie in „De Reformatie” en „Opbouw” ter kennis van de Kerken. Voor de verlening van deze publicatie-mogelijkheid betuig ik genoemde bladen mijn vriendelijke dank. Hier volgt de brief:

Den Haag, 27 mei 1963

Zoals U bekend zal zijn gaat ons volk in de komende maanden en inzonderheid in de dagen rondom de dertigste november herdenken, dat het honderdvijftig jaar geleden zijn onafhankelijkheid herkeerde, die vervolgens tot uitdrukking kwam in de vestiging van het Koninkrijk der Nederlanden. Naar de mening van het Comité Nationale Herdenking 1813-1963 dient bij deze herdenking de blik niet slechts naar het verleden gericht te zijn, maar moet deze gelegenheid tevens worden aangegrepen om ons Nederlandse volk meer bewust te maken van zijn grote verantwoordelijkheid voor zijn eigen samenleving en die van de volken in de gehele wereld.

Het behoeft geen betoog, dat de Kerken hierbij een bijzondere taak hebben. Daarom richten ondergetekenden namens het bovengenoemde Comité tot alle Kerken in Nederland het verzoek, op zondag 1 december 1963 in de gewone kerkdiensten of in bijzondere kerkelijke samenkomsten aan deze gebeurtenis aandacht te schenken. In het laatste geval denke men ook aan gezamenlijke bijeenkomsten, die door plaatselijke kerken, gemeenten of parochies in onderling overleg gehouden worden. De inrichting van de diensten of bijeenkomsten laten wij gaarne aan het beleid van de Kerken zelf over.

Wij verzoeken de leidinggevende organen der Kerken deze zaak onder de aandacht te brengen van al hun plaatselijke kerken, gemeenten en parochies, op de wijze die zij het beste achten.

Wij spreken de hoop uit, dat hierdoor zal worden bereikt, dat op 1 december van dit jaar alom in de kerken, in gebed en prediking, zal worden herdacht wat God aan het Nederlandse volk in de loop der jaren geschonken heeft, en wat Hij van ons volk verwacht in de nood van de wereld waarin wij thans leven.

Assen

J. van Bruggen

PERSSCHOUW

CALVIJN, DE MAN VAN DE VERENIGING DER KERKEN

III.

Na getekend te hebben hoe Calvin deelnam aan de godsdienstgesprekken van de protestantse en de roomse godgeleerden en hoe diens houding was t.o.v. het verschil in de Avondmaalsopvatting van Luther en Zwingli beschrijft Cadier in het nu volgende deel van zijn opstel Calvijn's pogingen om de eenheid tussen de Gereformeerde, Zwingliaanse, Lutherse en Anglikaanse kerken tot stand te brengen.

Drie Kerken stonden in de Hervorming tegenover elkaar: Wittenberg, Zürich en Genève. Sinds Zwingli op het slagveld gevallen was bij Cappel in 1535, stond te Zürich de Kerk onder leiding van H. Bullinger. Tot hem richtte Calvin zich om een overeenstemming betreffende de Avondmaalskwestie te bereiken tussen Zürich en Genève. Dit accoord werd gesloten en is van ontzaggelijk belang. De tekst draagt een veelbetekenend karakter. Het is het Accoord van Zürich, in het Latijn Consensus Tigurinus, van 1549. Een ding treft ons bij het lezen. Het is een accoord over de betekenis van het Heilig Avondmaal, maar van de zes en twintig artikelen die het bevat, spreken slechts zeven van dit sacrament en de eerste negentien zetten de leer uiteen betreffende Christus, de eeuwige Zoon Gods, bron van alle leven. Dit leven, „is de geestelijke gemeenschap die wij hebben met de Zoon van God, wanneer Hij, in ons wonend door Zijn Geest, ons deelgenoot maakt van alle schatten en gaven die in Hem worden gevonden. Juist om ons dat te betuigen zijn zowel de prediking van het Evangelie als het gebruik der sacramenten, te weten van de Doop en het Heilig Avondmaal, ons geboden.”

Deze, door Calvin gebruikte methode, eerst de grondslag te leggen, Christus, de bron van alle leven, de fontein van alle goed, en daarna een onderzoek in te stellen naar de bijzondere vraagstukken, is een ware naar eenheid strevende methode. Want als wij één zijn in onze belijdenis aangaande de Christus, zullen wij ook één zijn, wat de detailkwesties betreft. Verdeeldheid ontstaat daardoor, dat men het accent legt op minder belangrijke punten, die dan zó belangrijk worden, dat men het voornaamste, waarover men het eens is, niet meer ziet.

Calvin hoopte wel dat andere Kerken zich bij het accoord van Zürich zouden aansluiten en dat de Lutherse en de Zwingliërs het zouden aanvaarden. Maar hierin werd hij teleurgesteld. En inderdaad artikel 24 bevatte een zinnetje dat de discipelen van Luther, die enige jaren te voren (1546) gestorven was, in verzet bracht. Het waren de volgende woorden: „Welnu, wij achten het niet minder ongerijmd Jezus te besluiten onder het brood of Hem samen te koppelen met het brood, dan te zeggen dat het brood verandert in Zijn lichaam”. De twist laaide weer op in de geschriften der aanhangers van de leer der consubstantiatie. Ze duurde eindeloos voort. Tussen Joachim Westphal en Calvin, werd de ene verhandeling na de andere gewisseld, waarin alle vriendelijkheid ontbrak, die de kloof tussen Lutheranen en Calvinisten nog dieper maakte — een kloof die nog niet is gedempt.

Mogen wij hopen dat dit weldra gebeurt, waardoor een twist wordt geslecht die door de nieuwe opvattingen volstrekt nodeloos is geworden? Wij verlangen naar de instituering van een verenigde Evangelische Kerk, die in Frankrijk en elders allen verenigt die in Jezus Christus, de Zoon van God, de bron des levens begroeten en Hem als het voedsel hunner ziel aanvaarden, zowel door het getuigenis van het Woord als dat der Sacramenten.

Calvin heeft zich niet beperkt tot de poging met de volgelingen van Zwingli banden aan te knopen. Hij heeft ook aan de Anglicaanse Kerk gedacht. De door Hendrik VIII, tegen 1540, tot stand gebrachte scheiding werd snel georganiseerd op het theologische plan in de richting van de Calvinistische leer. Talrijke theologen van het vaste land, verjaagd door de vervolgingen in Europa, namen de wijk naar Engeland en oefenden daar een grote invloed uit: Petrus Martyr, Vermilio en Ochino in 1547, A Lasco in 1548, Bucer in 1549.

Uit een brief van Calvin aan bisschop Cramer, in april 1552 geschreven, laten wij deze regels volgen: „Moge het God behagen dat wij het zover krijgen, dat geleerde en ernstige mannen uit de voornaamste Kerken ergens samenkomen, die na zorgvuldig de voornaamste vraagstukken aangaande het geloof te hebben afgebakend, aan het nageslacht een met aller instemming opgestelde, betrouwbare leer der Heilige Schrift overleveren. Onder de grootste rampen onzer eeuw moet wel het feit gerekend worden dat de Kerken zozeer gescheiden zijn, dat er nauwelijks tussen ons van een menselijke verhouding sprake is, in ieder geval niet die heilige gemeenschap tussen de leden van Christus schittert, waarover velen zich met het woord beroemen, maar die door weinigen oprecht in werkelijkheid wordt gezocht. Zodat, daar de leden verscheurd zijn, het lichaam der Kerk bloedt, gewond terneer ligt. Voor zover het aan mij ligt, als iemand oordeelt, dat ik van enig nut kan zijn, ik zou er zo nodig niet tegenop zien daarvoor tien zeeën over te steken.”⁵⁾

De gewenste vergadering heeft niet plaats gehad. Op de convocatie van Cramer volgde niet, wat Calvin elders „een heilige samenzwering (syncretisme) der kinderen Gods noemt, om onder het vaandel van Christus gezamenlijk tegen hun gemeenschappelijke vijand op te trekken.”⁶⁾ Maar Calvin zou alles getrotseerd hebben voor deze ontmoeting, zo noodzakelijk achtte hij haar, en zo pijnlijk was het voor hem het lichaam van Christus verscheurd te zien.

Hoe zag hij praktisch de mogelijkheid van een eenheid der Kerk? Dat leert ons een bij hem bijzonder geliefde onderscheiding tussen hoofdzaken en bijzaken. „Alle punten betreffende de leer der Heilige Schrift dragen niet hetzelfde karakter. Er zijn er sommige, waarvan de kennis zó noodzakelijk is, dat niemand daaromtrent twijfel mag koesteren, evenmin als aan uitspraken en grondwaarheden van het Christendom. Zoals bijvoorbeeld dat er een enig Gods is, dat Jezus Christus God en Zoon van God is, dat onze zaligheid alleen berust op Zijn barmhartigheid en dergelijke. Er zijn er andere, waarover verschil van mening bestaat in de Kerken en die niettemin toch de eenheid daarvan niet breken. Als voorbeeld diene het volgende. Als het geval zich eens voordoed, dat een Kerk het er voor hield dat de zielen, wanneer ze gescheiden worden van het lichaam onmiddellijk in de hemel worden opgenomen, en een andere, die geen beslissing omtrent de plaats durfde nemen, eenvoudig dacht dat ze den Heere leven, en dit verschil in opvatting geen aanleiding tot twist of koppigheid werd waarom zouden ze dan uiteengaan? De apostel zegt, dat, indien wij volmaakt willen zijn, wij van één gevoelen moeten wezen; en verder dat, indien wij enig verschil van mening hebben, God ons zal openbaren hoe het eigenlijk is (Phil. 3 : 15). En bewijst dat niet dat, indien er onder de Christenen enig verschil van mening bestaat over niet zeer belangrijke onderwerpen, dat geen aanleiding tot onenigheid of opstand mag geven? Hiermede wil ik niet sommige, zelfs ook niet de geringste dwalingen in bescherming nemen, ik zou niet willen dat men die of heimelijk of openlijk koesterde. Maar ik bedoel dit, dat men niet door verschil van opvatting lichtvaardig een Kerk mag verlaten, waar onverkort het voornaamste leerstuk omtrent onze zaligheid, en de sacramenten, zoals onze Heere die heeft ingesteld, worden bewaard.”⁷⁾

Dit beginsel is uitnemend en zou een einde moeten maken aan de zo veelvuldig voorkomende zuigkracht der secten die, op ondergeschikte punten soms, Christenen ver van de Kerk aftrekken. De grote moeilijkheid ligt in de begrenzing der hoofdzaken; want de een zal als een belangrijk punt beschouwen wat anderen als iets bijkomstig zien, zoals bijvoorbeeld genezing van ziekten, het spreken in talen enz. ... Zoveel is zeker dat zelfs de mogelijkheid tot het maken van een scheiding tussen hoofd- en bijzaken van een zeer brede blik en groot verlangen naar eenheid getuigt.

In het bijzonder is er een kwestie die Calvin als minder belangrijk beschouwt, namelijk die van de ritus, de ceremoniën in de godsdienst-oefening. Dat nu is juist een der zeer veel voorkomende oorzaken die een scheiding bestendigen. Inderdaad hebben verscheidene Kerken dezelfde leer en blijven gescheiden door kwesties die de ceremoniën betreffen waar men zeer moeilijk afstand van kan doen. Calvin toont zich hier zeer onbekrompen. Een bewijs levert ons zijn brief aan de gelovigen te Wesel. Uit Engeland verjaagd door de volgelingen van Koningin Maria de Bloedige, hadden verscheidene Gereformeerden een schuilplaats gevonden in de Kerken der Nederlanden of van Duitsland. Verscheidene kwamen te Wesel in 1554 en hadden er enige moeite mede zich aan te sluiten bij de Lutherse Kerken daar. Zij schreven er Calvin over, die in zijn brief van maart 1554 hun in het bijzonder het volgende antwoordde: „Daar ge slechts een particulier lidmaat zijt, kunt ge niet alleen vrijelijk, maar moet ge ook gebreken verdragen en dulden die het niet in uw macht staat te verbeteren. Wij vinden niet dat brandende kaarsen bij het Avondmaal, of brood, van afbeeldingen voorzien, onverschillige zaken zijn, waaraan men wel zijn instemming of afkeuring kan geven, maar wij moeten ons aanpassen bij het daar heersend gebruik. Niemand van ons zou uit ergernis over een kaars of een misgewaad zich willen afscheiden van de gelovigen en zich zo beroven van het gebruik van het Avondmaal. Wij moeten er ons voor hoeden degenen, die nog met dergelijke zwakheden bevangen zijn, te ergeren en niet de schijn op ons laden dat gij ze lichtvaardig verwerpt.”⁸⁾

Tot zover het artikel van Jean Cadier.

Het bekende op duidelijke wijze een belangrijk aspect van Calvijn's worsteling voor de opbouw der kerk.

¹⁾ Calvin, Brief aan Sadolet in *Trois Traités*, ed. Je sers, Paris 1934, pag. 52.

²⁾ Idem, pag. 53.

³⁾ Calvin, *Opuscules* (1566), p. 880 tot 1009.

⁴⁾ Calvin: *Verhandeling over het Heilig Avondmaal* in: „*Trois traités*”, ed. Je sers p. 141.

⁵⁾ Calvin aan Cranmer, Brief 1619. Op. Calv., tome XIV, p. 313.

⁶⁾ Commentaar van Calvin op Handel. 4 : 23.

⁷⁾ *Institutie*, IV, I, 12.

⁸⁾ Calvin: *Lettres françaises éditées par Jules Bonnet*, 1854, tome I, p. 420.

Etiketten-plakken

In „Ons Kerkblad”, orgaan van de Geref. Kerk schreef (ds) H. B(rink) het volgende artikelje:

Er heerst onder ons helemaal geen eenstemmigheid in het oordeel over andere kerken, dan de eigen (Vrijgemaakte) Gereformeerde kerken. Ik kan dat gebrek aan eenstemmigheid niet erg vinden. Wel vind ik erg dat er een streven is allen te dringen, of misschien is het beter dat ik zeg dwingen tot een gelijklopend oordeel. Dit wordt dan vooral verlangd in verband met de synodale kerken.

Het is mij eerlijk gezegd niet duidelijk waarom men zich hierover zo druk maakt. Voor het trouw de Here dienen naar Zijn Woord is niet belangrijk wat naar onze gedachten andere kerken zijn, of ze de naam kerk al of niet verdienen, maar dan is belangrijk de vraag wie zijn wij in de Dienst des Heren. Maar als onze belijdenis handelt in art. 29 van de ware kerk dan lezen we daar: „Het komt niemand toe, zich daarvan te scheiden”. Als iemand nu de Synodale kerk betitelt als een ware kerk, veroordeelt hij dan niet de vrijmaking? We hadden ons dan niet vrij mogen maken. Hier stel ik tegenover dat het woord „vrijmaking” zeker een activiteit geeft welke niet juist is. Wij zijn niet weggegaan. Wij zijn uit de kerk gedreven. Dit blijkt wel zeer duidelijk in het besluit, dat ieder die niet tenvolle instemde met de leerbesluiten destijds genomen, kerkelijk behandeld moest worden. Dit was een vonnis over hen die nog niet geschorst en afgezet waren, maar wel het standpunt deelden der geschorsten. Zij die nog met die verderfelijke opvattingen der veroordeelden besmet waren en nog in de kerk gebleven, moesten kerkelijk behandeld worden. Wij zijn niet weggegaan, maar uitgebannen. Toen meenden velen van ons en velen menen nog dat er een etiket moet worden geplakt op de Synodale kerken, op de Christelijke Gereformeerde kerken en op andere kerken. Velen zijn intussen begonnen het etiket van de Christelijke Gereformeerde kerk weer los te waken. Ik blijf me afvragen waren die etiketten nodig?

Maar men gaat verder met het plakken van etiketten, ook in eigen kring. De één is goed vrijgemaakt, een ander minder goed, een derde helemaal niet goed. Sommigen laten de kwaliteit van het etiket afhangen van de vraag of men de Synodale kerken al of niet ware kerken noemt. Nu is misschien die etikettenplakkerij een ongewaarlijk bezigheid te noemen. Maar wanneer aan zo'n etiket de stof ontleend wordt voor een kerkelijk vonnis, dan wordt het gevaarlijk. Ik heb grond om te zeggen dat dit gevaar niet denkbeeldig is. Dan wordt dus een dwang uitgeoefend om zo'n etiket over te nemen. Daartegen bestaat zeer ernstig bezwaar. Ik vraag hier tegenover met de Apostel Paulus in 1 Cor. 5 : 12 (N. Vert.) „Staat het soms aan mij, hen te oordelen, die buiten zijn? Oordeelt ook gij niet (alleen) hen die in Uw eigen kring zijn?” Dan gaat de apostel verder met de woorden: „hen die buiten zijn, zal God oordelen”.

Ik geloof niet dat we allen wat b.v. de Christelijke Gereformeerde kerken betreft, hetzelfde etiket zouden gebruiken en we veroordelen elkander er niet om. Ook over de Synodale kerken oordelen we niet hetzelfde, maar wie mag dit verlangen? Wie geeft het recht tot dit oordelen? Kunnen we het oordeel niet aan God over laten? Mag zoiets onze onderlinge verhoudingen beheersen en een maatstaf voor ons zijn voor ons meer of minder trouw zijn? Wil iemand zeggen: „Ik zie de Synodale kerken toch met al hun verslappingsen en inzinking als ware kerken”, dan is dat zijn zaak. Als hij meent beslist een etiket te moeten plakken, fiat. Etiketten zijn niet zo duur. Wil een ander een etiket met een ander opschrift, wel waarom niet? Als men meent hier tot oordelen geroepen te zijn? De noodzaak is er zeker niet. Maar och, ieder diiertje zijn plezierje. Hoewel, waar haalt men het recht tot dit oordelen vandaan? Die buiten zijn zal God oordelen.

Zou het niet beter zijn, als we allen onze krachten gingen besteden aan de opbouw van het lichaam van Christus? Niet strijden tegen elkaar maar samen arbeiden aan de komst van Gods Koninkrijk. En wanneer we oordelen over hen „die in eigen kring zijn”. 1 Cor. 5, dan mag toch zeker geen vonnis geveld worden omdat zij anders oordelen „over degenen die buiten zijn” dan wij doen.

Prof. Schilder heeft meermalen ernstig gewaarschuwd tegen het al te vlotte hanteren van de term „valse kerk”. Het is geen kleinigheid over een kerkelijke gemeenschap het in dat woord opgesloten vernietigende vonnis uit te spreken!

Graag onderstreep ik de opmerking van ds B. om zich met alle kracht toe te leggen op de opbouw van het lichaam van Christus! Die opbouw is speciaal nu een enorme taak die alle krachten van allen volledig opeist.

C. V.

KERKNIEUWS

Vakantiegangers te Bakkeveen

Vakantiegangers te Bakkeveen worden er op gewezen, dat het vakantiecentrum aldaar valt onder het ressort van de kerk te Duurswoude. Afstand ongeveer drie km. Diensten te Duurswoude 9.15 en 1.45 uur.
Contactadres: K. Mollema, Bakkeveen B. N. 21.

Vakantiegangers Ouddorp

Herhaalde oproep

De kerk van Middelharnis wil te Ouddorp voor de vakantiegangers kerkdiensten beleggen. Iedere br. of zr. die zijn of haar vakantie te Ouddorp (Z.-H.) hoopt door te brengen, wordt verzocht hiervan mededeling te doen, met opgaaf van periode en aantal personen, aan de scriba opdat de kerkeraad kan beoordelen wanneer de diensten kunnen aanvangen. Scriba: S. de Vos, Voorstraat 43, Middeharnis.

Kerkdiensten Zeist

De Kerkdiensten van de Geref. Kerk te Zeist zullen in de maanden juli en augustus gehouden worden in de Boskapel, Laan van Beek en Rooyen 46 te Zeist. De aanvangsuren der diensten blijven gehandhaafd op 10.00 uur en 17.00 uur.

Vrouwenpolder

Met het oog op aanwezige vakantiegangers deelt de kerkeraad van de Geref. Kerk te Vrouwenpolder mede dat de broeders en zusters die deel wensen te nemen aan het Heilig Avondmaal op 30 juni en 15 september een bewijs van hun kerkeraad dienen over te leggen.

Jubileum Ds. J. Hettinga

Tijdens een feestelijke bijeenkomst in de Gereformeerde Kerk van Harlingen werd het veertigjarig ambtsjubileum van Ds. J. Hettinga herdacht.

Diverse toespraken werden gehouden, die met de aanbieding van geschenken gepaard gingen. Het jubileum-comité overhandigde namens de gemeente een fraaie radio-pick-up-combinatie, terwijl voor de in Amerika wonende kinderen van Ds. Hettinga een film werd opgenomen. Mevr. Hettinga kreeg een bloemenmand.

Ds. Hettinga werd voorts door verschillende woordvoerders gecompimenteerd namens de besturen en verbanden, waarvan hij deel uitmaakt: curatorium Theol. Hogeschool (Ds. D. Vreugdenhil, Zwolle), Friese zending (Ds. J. M. Goedhart, Drachten), landelijk evangelisatie-verband (Ds. H. Vogel, Enschede-N.), clasis Leeuwarden (Ds. C. Olij, Hallum).

Ds. Hettinga werd op 10 juni 1923 in Wyckel-Balk in het ambt bevestigd, 7 juli 1927 in Hasselt en sedert 2 dec. 1946 is hij predikant in Harlingen.

ADRESSEN

Het adres van de **diaconie** der Geref. Kerk Bolnes-Slikkerveer is thans H. J. Tamerius, Prinses Margrietstraat 23, Slikkerveer.

Ds. M. Janssens, em. pred. te **Den Ham** (Ov.), Heemsteres 27, is thans telefonisch te bereiken onder no 05495-478.

NAAR EEN EIGEN TEHUIS

De jeugd

blijft ons telkens weer verrassen met giften. Zo ontvingen wij f 60,— van de afdeling Zeeland van de Gereformeerde Jongelingsverenigingen, die een congres hielden in Bergen op Zoom.

Ja, goede herinneringen hebben wij daaraan. De jeugd blijkbaar ook want dit bedrag is — zoals in de bijgaande brief vermeld stond — „spontaan bijeengebracht door de deelnemers van het congres en dit is te danken aan de belangstelling die is gewekt door het referaat van verleden jaar”.

Jongens en meisjes, hartelijk dank voor dit spontane gebaar. Het bewijst dat jullie goed geluisterd en het ook goed begrepen hebben.

Broertjes en zusjes van Sybren Foeskes mochten wij weer in de kring opnemen zoals Peter en Martine Joame.

Redactieleden:

Dr. J. BOSCH, P. GROEN, Prof. Dr. H. J. JAGER, Prof. C. VEENHOF

Adres van Redactie:

H. J. Jager, Jan v. Arkelstr. 7, Kampen

Medewerkers:

Ds. H. Amelink, Langerak.
Dr. W. K. van Dijk, Groningen
P. A. Hekstra, Rotterdam
Dr. D. Holwerda, Zuidhorn
Ds. P. K. Keizer, Groningen
Drs J. F. J. Lamet, Eindhoven
Ds. J. Meester, Amsterdam-Z.
Mr. Dr. J. Meulink, Enschede
D. W. L. Milo, Nunspeet
Prof. Dr. K. J. Popma, Utrecht
Drs G. Puchinger, Den Haag
Dr. H. R. Rookmaaker, Leiden
Dr. J. Stellingwerff, Amstelveen
Ds. B. Telder, Breda
Ds. G. Visee, Kampen
Ds. C. Vonk, Schiedam
Ds. D. K. Wielenga JDzn, Rotterdam
Prof. Mr. H. D. van Wijk, Amstelveen

Geref. Persvereniging „Opbouw”:

adres secretaris en penningmeester:
Van Lynden van Sandenburglaan 16,
Utrecht. Tel. 030-15450. Giro 448367.

Administratie abonnementen:

Drukkerij Steenberg, Slotlaan 220,
Zeist. Giro 233117.

Een kleine bijdrage

mochten wij ontvangen van een gezin met 10 schoolgaande kinderen;

f 20,— winstuitkering over 1962; f 25,— van een abonnee van het Gereformeerd Gezinsblad;

f 10,— voor het dekken van de kosten van het jaarverslag;

f 17,75 bijeengebracht op de bruiloft van Corry-Jan; ook van andere bruidsparen kwamen er giften binnen.

Het jaarverslag

over 1962 is weer gereed gekomen en verzonden naar kerken, bladen en andere belanghebbenden.

Dit 10e jaarverslag geeft een overzicht van de afgelopen 10 jaren dat de Stichting werkzaam is binnen de Gereformeerde Kerken en besteedt bijzondere aandacht aan het ontstaan en de oprichting ervan.

En ieder die belangstelling hiervoor heeft zullen wij op verzoek gaarne een exemplaar toesturen.

Verantwoording tot 17 juni 1963:

Ontvangen tot 4 juni	f 71.417,16
van 5-6 tot 17-6:	
van kerken	f 2.158,84
van particulieren „	677,60
	„ 2.836,44

Totaal: f 74.253,60

Bijdragen kunnen worden gestort op postrekening nr. 52325 t.n.v. Stichting Gereformeerde Kinderbescherming, Beatrixlaan 37, Ede.

Drukkerij Steenberg

ZEIST - TELEFOON 03404-12452

Periodieken

Boekwerken

Handeldrukwerk